

ג ל י ו נ ו ת ל ע י ו ן ב פ ר ש ת ה ש ב ו ע
בעריכת נחמה ליבוביץ שנת העשרים ותשע

אמר (תש"ל)

כ"ג ל"ג-מ"ד חג הסוכות

א. מ"ג למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל, בהוציא אותם מארץ מצרים.

ספרא כ"ז: ר' אליעזר אומר: סוכות ממש היו, ר' עקיבא אומר: סוכות ענבי הכבוד היו.

רש"י ד"ה כי בסוכות הושבתי: ענבי כבוד.
א הסבר מה ראה רש"י ללכת לפי דעת ר"ע כאן ולא לפרשו כמסמער?

ב. ל"ט. אך בחמשה עשר לחודש השביעי

רש"י: קרבן שלמים לחגיגה; יכול תדחה את השבת? תלמוד לומר: "אך" - הואיל ויש לה תשלומין כל שבעה.

ראב"ע: וטעם "אך" בעבור שהזכיר בפרשה שהיא קודם זאת ענבי הנפש, אסר להתענות בחג הסוכות, כי בו כתובות (דב' ט"ז) "ושמחת בחגך" וכן "והיית אך שמח".

רשב"ם: אע"פ שראש-השנה לזכרון ויום הכפורים לכפרה, אבל סוכות בא לשמחה ולהרואה על שמלא בתיהם כל טוב בימי אסיפה.

רבנ"ו (באור): ויש לפרש יותר על דרך זה: לפי שצוה בחג זה על השמחה בפרשה זו וכן במשנה תורה, אמר "אך" למעט קלות ראש והוללות, וכן כתוב להלן (דב' ט"ז ט"ו) "והיית אך שמח".

- 1) הסבר מה המשותף בפרוש רש"י והבאור - ביחס למלה "אך" - ובמה נבדלים הם משני האחרים?
- 2) במה דומה פירושו של רשב"ם לפירושו של ראב"ע - ובמה הוא עולה עליו?
- 3) שני קשיים רצה רש"י לישב בדבריו - אילו הם?

ג. בטעם מצות ישיבה בסוכה:

רשב"ם כ"ג מ"ד ד"ה למען ידעו דורותיכם.

פשוטו כדברי האומרים במסכת סוכה: סוכה ממש. וזה טעמו של דבר: חג הסוכות תעשה לך באוספך מגרנך ומיקבך, באספך את תבואת הארץ ובתיכם מלאים כל טוב, דגן ותירוש ויצהר; למען תזכרו כי בסוכות הושבתי את בני ישראל במדבר ארבעים שנה בלא יישוב ובלא נחלה, ומתוך כך תתנו הודאה למי שנתן לכם נחלה ובתיכם מלאים כל טוב. ואל תאמרו בלבבכם: "כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה" (דב' ח') וכסדר הזה נמצא בפרשת עקב תשמעון: "וזכרת את כל הדרך אשר הוליכך ה' אלהיך זה ארבעים שנה רגו'. ויאכילך את המי רגו'. ולמה אני מצוה לך לעשות זאת? "כי ה' אלהיך מביאך אל ארץ טובה ואכלת ושבעת ורם לבבך ושכחת את ה' רגו' ואמרת בלבבך כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה וזכרת את ה' אלהיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל" (דב' ח'). ולכך יוצאים מבתיים מלאים כל טוב בזמן אסיפה ויושבין בסוכות לזכרון שלא היה להם נחלה במדבר ולא בתיים לשבת. ומפני הטעם הזה קבע הקב"ה את חג הסוכות בזמן אסיפת גורן ויקב. לבלתי רום לבבם על בתיהם מלאים כל טוב, פן יאמרו ידינו עשו לנו את החיל הזה.

ספר החנוך: מצות סוכה, שנצטוינו לשבת בסוכה שבעה ימים, שנאמר "בסוכות תשבו שבעת ימים". ויום ראשון הוא יום ט"ו בתשרי.

משרשי המצוה מה שמפורש בכתוב, למען נזכור הנסים הגדולים שעשה האל ב"ה לאבותינו במדבר בצאתם ממצרים, שסככם בענבי כבוד, שלא יזיק להם השמש ביום וקרח בלילה.

ויש שפירשו שסוכות ממש עשו להם בני ישראל במדבר, ומתוך זכירת נפלאותיו שעשה עמנו ועם אבותינו נזהר במצורתו ב"ה ונהיה ראויים לקבלת הסובה מאתו. זה חפצו ב"ה, שחפץ להיטיב.

מלבי"ם אמר כ"ז:

ומאן דאמר "סוכות ממש", רצונו לומר שהדורות הבאים בל ירום לבבם בעת האסיף שמלאו בתיהם טוב, ויחשבו העולם הזה לבית חיהם ותכליתם, ידעו וישימו על לב, "כי בסוכות הושבתי את בני ישראל", להעיר אזבם שהעולם הזה מלון אורחים ודירת עראי, וכן יצאו מדירת קבע אל דירת עראי, שזה רמז הסוכה, כמו שאמר חכמי לב.

- 1) מה בין הרשב"ם ובין המלבי"ם בטעם מצות ישיבה בסוכה?
- 2) מה בין שני הנ"ל לבין טעמו של ספר החנוך?
- 3) ישנה חולשה אחת בטעם הניתן בספר החנוך ובטעם הניתן במלבי"ם, שאיננו בטעם הניתן ע"י הרשב"ם. איזו היא?

חטובות נא לשלוח לנחמה ליבוביץ, קרית משה ירושלים.